

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ»**

Харків

2015

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ»**

**(галузь знань 08 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»,
напрямок підготовки 081 «Право»)**

Харків

2015

2

Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Право міжнародних договорів» (галузь знань 08 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», напрям підготовки 081 «Право»): електронне видання / уклад.: Т. М. Анакіна, О. В. Мякота, В. М. Сорокун. – Х. : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2015. – 45 с.

Укладачі: Т. М. Анакіна,
О. В. Мякота,
В. М. Сорокун

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету (протокол № __ від «__» _____ 2015 р.)

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого», 2015

I. ВСТУП

У сучасному міжнародному праві міжнародний договір – одне з основних та найбільш поширених джерел, що фіксують міжнародно-правові зобов'язання відповідних суб'єктів міжнародних відносин. У зв'язку із застосуванням міжнародних договорів як найефективнішого з існуючих регуляторів міждержавних відносин упродовж багатьох років вироблено певні міжнародні норми, які визначили порядок укладення, дії, дійсності, тлумачення та припинення дії міжнародних договорів. Ці норми стали основою створення окремої галузі міжнародного права – права міжнародних договорів, яке є найбільш розвинутою галуззю міжнародного публічного права і базовою для всієї його системи.

Норми та інститути цієї галузі покликані забезпечити стабільність міжнародної договірної практики. Вони поширюються на всі види міжнародних угод незалежно від їх форми та конкретного найменування, кількості і видів учасників, об'єкта і предмета регулювання.

Для України міжнародний договір є однією з найбільш важливих форм закріплення прав та обов'язків у відносинах з іншими суб'єктами міжнародного права та її функціонування як європейської держави, що здійснює відкриту зовнішню політику і прагне рівноправного взаємовигідного співробітництва з усіма заінтересованими партнерами, виходячи насамперед з необхідності гарантування безпеки, суверенітету та захисту територіальної цілісності України. Відтак знання особливостей вказаної навчальної дисципліни є необхідним компонентом фахової підготовки сучасного юриста, здатного надавати кваліфіковану правову допомогу з будь-яких питань міжнародного публічного права.

Пропонований курс включає лекційні та практичні заняття. Важлива роль належить самостійній роботі студента, як з додатковою літературою так і нормативними матеріалами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Право міжнародних договорів» студенти повинні:

знати теоретичний матеріал з усіх тем курсу, положення найважливіших правових актів та відповідної міжнародної судової практики;

уміти аналізувати та правильно тлумачити зміст міжнародних договорів, визначити специфіку їх дії і застосування, встановити особливості дії застережень до міжнародних договорів, з'ясувати підстави припинення та призупинення міжнародних договорів, а, відтак, і зобов'язань за такими договорами, визначати місце відповідних договорів у правовій системі України, а також логічно і грамотно висловлювати і обґрунтовувати свою точку зору із проблематики курсу, а також вільно оперувати юридичними поняттями та категоріями та застосовувати правові документи і теоретичний матеріал у різних практичних ситуаціях.

II. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Всього – 90 год.

Лекцій – 16 год.

Семінари – 14 год.

Самостійна робота – 60 год.

№ Те-Ми	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Поняття та кодифікація права міжнародних договорів	12	2	2	8
2	Поняття, зміст та види міжнародних договорів	10	2	2	6
3	Укладення та оприлюднення міжнародного договору. Застереження до міжнародного договору	10	2	2	6
4	Особливості дії міжнародного договору	12	2	2	8
5	Тлумачення міжнародного договору	10	2	2	6
6	Виконання міжнародних договорів	12	2	2	8
7	Правонаступництво щодо міжнародних договорів	10	2	-	8
8	Міжнародний договір як джерело права України	14	2	2	10
	Разом	90	16	14	60

III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

(протокол № __ від _____ 2015 р.)

1. Поняття та кодифікація права міжнародних договорів

Поняття права міжнародних договорів як галузі міжнародного права.

Становлення права міжнародних договорів. Кодифікація права міжнародних договорів. Принципи права міжнародних договорів. Співвідношення міжнародного договору та міжнародного звичаю як джерел міжнародного права.

Джерела права міжнародних договорів. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р.

Суб'єкти права міжнародних договорів. Універсальна договірна правоздатність держав. Функціональна договірна правоздатність міжнародних міжурядових організацій. Договірна правоздатність народу (нації), що бореться за незалежність та державноподібних утворень. Угоди адміністративно-правових одиниць і суб'єктів федерацій.

2. Поняття, зміст та види міжнародних договорів

Поняття, об'єкт та предмет міжнародного договору. Відмінність між міжнародним договором і міжнародними домовленостями.

Практика найменування міжнародного договору: «договір», «угода», «пакт», «конвенція», «статут», «протокол», «конкордат» тощо.

Форма, мова та структура міжнародного договору. «Джентельменська» угода.

Класифікація міжнародних договорів.

3. Укладення та оприлюднення міжнародного договору.

Застереження до міжнародного договору

Загальна характеристика процесу укладення міжнародних договорів.

Договірна ініціатива. З'ясування повноважень. Особи, що можуть укладати міжнародні договори *ex officio* або за спеціальним дорученням.

Підготовка тексту міжнародного договору. Основні організаційно-правові форми підготовки узгодженого тексту договору. Відмінність укладання міжнародного договору в рамках та під егідою міжнародної організації.

Встановлення автентичності міжнародного договору. Підписання, підписання *ad referendum*, парафування міжнародного договору.

Способи висловлення згоди на обов'язковість міжнародного договору. Підписання договору, обмін документами, що складають договір, ратифікація договору, його прийняття, затвердження, приєднання до нього, будь-який інший спосіб, про який домовились сторони.

Офіційна реєстрація міжнародного договору. Депозитарій міжнародного договору. Опублікування міжнародного договору. Промульгація міжнародного договору.

Поняття застереження до міжнародного договору. Правовий режим застережень до міжнародного договору. Форма, час та умови висловлення застережень. Заперечення проти застережень. Зняття застережень.

4. Особливості дії міжнародного договору

Набрання чинності міжнародним договором.

Дія у часі, просторі та за колом суб'єктів міжнародного договору. Тимчасове застосування договору до набрання ним чинності. Особливості дії договору, що має протоколи. Дія міжнародного договору за умови припинення дипломатичних або консульських зносин. Дія багатостороннього міжнародного договору за умови скорочення кількості його учасників. Дія міжнародних договорів для третіх держав.

Дійсність договору і збереження ним чинності. Недійсність договору.

Поправки до міжнародного договору.

Припинення дії міжнародного договору. Правомірні та неправомірні підстави припинення дії міжнародного договору. Припинення договору через закінчення його дії, денонсацію, порушення, появу нової норми *jus cogens*, його виконання. *Rebus sic stantibus*. Неможливість виконання міжнародного договору.

Зупинення дії міжнародного договору.

5. Тлумачення міжнародного договору

Поняття, основні принципи та правила тлумачення міжнародних договорів.

Заяви про тлумачення міжнародних договорів.

«Автономні» поняття в міжнародних договорах.

Способи тлумачення міжнародних договорів: словесне (граматичне), логічне, систематичне, історичне, телеологічне, аксіологічне, розширювальне.

Суб'єкти тлумачення міжнародних договорів. Автентичне тлумачення міжнародного договору. Доктринальне тлумачення міжнародного договору.

6. Виконання міжнародних договорів

Концепція сумлінного дотримання міжнародного договору (*pacta sunt servanda*). Зобов'язання утримуватися від дій, що унеможливають виконання міжнародних зобов'язань за договорами. Посилання на норми національного права як підставу невиконання міжнародного договору.

Відповідальність за невиконання зобов'язань за міжнародними договорами. Підстави, види та форми відповідальності.

Гарантії виконання міжнародних договорів. Нагляд за виконанням міжнародних договорів. Контрольний механізм міжнародних договорів. Дипломатичні та правові засоби забезпечення виконання міжнародних договорів. Роль міжнародних організацій у процесі забезпечення виконання міжнародних договорів.

7. правонаступництво щодо міжнародних договорів

Поняття правонаступництва міжнародного договору. Випадки правонаступництва держав щодо міжнародного договору.

Специфіка дії міжнародних договорів про режим кордонів та територій у випадку правонаступництва.

Правонаступництво щодо частини території. Правонаступництво щодо міжнародних договорів та нові незалежні держави. Правонаступництво щодо міжнародних договорів у випадку об'єднання і відокремлення держав.

Правонаступництво щодо міжнародних договорів у сучасній міжнародній практиці.

8. Міжнародний договір як джерело права України

Поняття міжнародного договору України. Законодавство України в сфері права міжнародних договорів. Види міжнародних договорів України.

Міжнародні угоди, що можуть укладатися адміністративними одиницями України, їх юридична сила.

Особливості укладення міжнародних договорів за законодавством України. Основні способи висловлення згоди на обов'язковість міжнародного договору Україною. Процес ратифікації міжнародного договору Верховною Радою України. Закон про ратифікацію. Ратифікаційна грамота.

Набрання чинності міжнародним договором для України. Промульгація та реєстрація міжнародного договору. Переклад міжнародного договору. Тлумачення міжнародного договору Україною.

Виконання міжнародних договорів Україною. Загальний нагляд за виконанням міжнародних договорів.

Застосування норм міжнародних договорів як частини національного законодавства України. Співвідношення норм міжнародних договорів з іншими нормами права України. Міжнародний договір і Конституція України. Співвідношення норм міжнародних договорів та законів України і підзаконних нормативних актів.

Застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя.

IV. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Поняття та кодифікація права міжнародних договорів

П л а н

1. Поняття, становлення та кодифікація права міжнародних договорів.
2. Принципи права міжнародних договорів.
3. Співвідношення міжнародного договору та міжнародного звичаю як джерел міжнародного права.
4. Суб'єкти права міжнародних договорів.

Практичні завдання

1. До Міжнародного суду ООН було передано спір про націоналізацію Англо-Іранської нафтової компанії. Велика Британія, що представляла інтереси компанії, стверджувала, що Суд має право розглядати спір, оскільки існує договір між урядом Ірану і вказаною компанією, що є, на її думку, міжнародним публічним договором.

Які суб'єкти можуть бути сторонами міжнародного публічного договору? Чи є договір між урядом Ірану і Англо-Іранською нафтовою компанією міжнародним договором?

2. У 2014 р. між державами А та Б було укладено міжнародний договір про взаємний захист інвестицій. Це створило сприятливі умови для функціонування іноземних юридичних осіб на території держави А. Періодичне видання «Мода», яке відповідно до статутних документів є дочірнім підприємством з іноземною інвестицією, 100% статутного капіталу якого належить іноземному інвестору держави Б, висловило намір розповсюджувати свою продукцію на території держави А та подало заяву про реєстрацію своєї діяльності у відповідні органи держави А. У результаті реєстраційні органи держави А відмовили зареєструвати таку юридичну особу, оскільки за чинним Законом держави А «Про видавничу справу» на її території забороняється діяльність іноземних юридичних осіб, більше ніж 30 % статутного капіталу яких належить іноземному інвестору.

Дайте юридичний висновок про правомірність дій органів держави А з урахуванням Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

Рекомендована література

Берега О. Я. Розвиток концепції міжнародного договору в українській правовій практиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Берега Олександр Якович; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – Х., 2012. – 20 с.

Заключительные статьи многосторонних договоров: Руководство: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/final_clauses.pdf

Київець О. В. Інституційні основи кодифікації норм міжнародного права / О. В. Київець // Актуальні питання кодифікації законодавства України. – Вип. 1. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2009. – С. 64-68.

Київець О. В. Право міжнародних договорів: історія та сучасність / О. В. Київець // Правове регулювання економіки. – 2008. – № 8. – С. 51-58.

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Том 1. Заключение международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 658 с.

Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х. : Консум, 2000. – 592 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.

Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf

Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М. : Юрид. лит., 1997. – 334 с.

Щокін Ю. В. Проблема співвідношення міжнародно-правового звичаю і міжнародного договору як джерел міжнародного права / Ю. В. Щокін // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. № 841. Сер. Право. Вип. 1(5)/2009. – 2009. – С. 244-248.

Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).

Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.

Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Тема 2. Поняття, зміст та види міжнародних договорів

П л а н

1. Поняття, об'єкт та предмет міжнародного договору.
2. Практика найменування міжнародного договору.
3. Форма, мова та структура міжнародного договору.
4. Класифікація міжнародних договорів.

Практичне завдання

1. Охарактеризуйте наступні міжнародні договори з урахуванням специфіки класифікації міжнародних договорів: Статут ООН 1945 р.; Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.; Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони; Конвенція про режим судноплавства по Дунаю 1948 р.; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

2. Визначте, які з цих договорів є відкритими: Статут ООН 1945 р.; Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.; Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони; Конвенція про режим судноплавства по Дунаю 1948 р.; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.? Що таке відкритий міжнародний договір?

3. Визначте, який з перелічених актів не має юридичної сили міжнародного договору: Статут ООН 1945 р.; Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.; Загальна декларація прав людини 1948 р.; Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони; Конвенція про режим судноплавства по Дунаю 1948 р.

Рекомендована література

Евинтов В. И. Многоязычные договоры в современном международном праве / В. И. Евинтов. – К. : Вища школа, 1981. – 133 с.

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Том 1. Заключение международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 658 с.

Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х. : Консум, 2000. – 592 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.

Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf

Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М. : Юрид. лит., 1997. – 334 с.

Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).

Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.

Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Тема 3. Укладення та оприлюднення міжнародного договору.

Застереження до міжнародного договору

П л а н

1. Основні стадії укладення міжнародних договорів:
  - 1.1. Договірна ініціатива.
  - 1.2. З'ясування повноважень.
  - 1.3. Підготовка тексту міжнародного договору.
  - 1.4. Встановлення автентичності міжнародного договору.
  - 1.5. Висловлення згоди на обов'язковість міжнародного договору.
2. виправлення помилок у текстах або у засвідчених копіях договорів.
3. Офіційна реєстрація та опублікування міжнародного договору.
4. Депозитарій міжнародного договору: поняття та функції.
5. Застереження до міжнародного договору.

Практичні завдання

1. У результаті укладення міжнародного договору виявилося, що представник держави А, яка підписала цей договір, перевищив свої повноваження.

Чи може породжувати такий договір юридичні наслідки для держави А?

2. Між державами А та Б було укладено міжнародний договір про захист прав національної меншини ужитів. Згодом було виявлено, що у тексті договору міститься помилка в найменуванні назви цієї національної меншини (вона іменувалася за текстом «джути»).

Які дії можливі в такому випадку за Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 р.?

3. Держава А внесла застереження до міжнародного договору, в якому беруть участь 18 держав. Через 3 дні держава Б висловила заперечення проти такого застереження.

Чи буде застереження чинним? Як буде в такому разі діяти міжнародний договір?

4. У 1950 р. було укладено Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод. 11.09.1997 р. Конвенція набрала чинності для держави А. Через 10 років відбулася конституційна реформа, в результаті якої в державі почали діяти норми, несумісні з положеннями Конвенції. Для уникнення юридичних колізій держава вирішила висловити застереження до відповідних положень цієї Конвенції.

Оцініть правомірність дій держави А щодо можливості внесення застережень з урахуванням Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

5. Держави А та Б уклали двосторонній договір про екстрадицію. Проте з міркувань національних інтересів вирішили не здійснювати його офіційну реєстрацію в Секретаріаті ООН. Жодних інших міжнародних договорів між державами з цього питання не було укладено. Згодом між державами виник спір у зв'язку із відмовою держави А. видавати громадянина держави Б., що переховувався на її території. За взаємною згодою було вирішено передати спір на розгляд до Міжнародного Суду ООН, оскільки держава Б, посилаючись на вищевказаний договір, стверджувала, що держава А. була зобов'язана здійснити екстрадицію. Держава А заперечувала наявність такого зобов'язання, мотивуючи це тим, що договір не зареєстровано в Секретаріаті ООН, що, на її думку, свідчило про його нечинність.

Чи буде брати до уваги вказаний двосторонній договір про екстрадицію між державами А та Б Міжнародний суд ООН? Чи зобов'язані

держави реєструвати свої міжнародні договори в Секретаріаті ООН? Якими є юридичні наслідки нересстрації міжнародних договорів в ООН?

6. Між 25-ма європейськими державами було відкрито для ратифікації міжнародний договір про захист прав тварин. Зі спливом 1 року цей договір так і не був ратифікований жодною із держав-підписантів.

Чи впливає ця обставина на можливість набрання чинності цим Договором у майбутньому? Які строки для ратифікації міжнародного договору містить Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.?

7. Між державами А та Б було укладено міжнародний договір про міжнародну цивільну авіацію. Під час ратифікації цього договору держава А зробила застереження про можливість закриття окремих ділянок свого повітряного простору.

Дайте правову оцінку цієї ситуації з урахуванням Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

Рекомендована література

Заключительные статьи многосторонних договоров: Руководство: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/final_clauses.pdf

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Том 1. Заключение международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 658 с.

Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х. : Консум, 2000. – 592 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.

Ряка В. А. Ратификация международных договоров : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 Международное право / В. А. Ряка. – К. : Б. и., 1983. – 25 с.

Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf

Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М. : Юрид. лит., 1997. – 334 с.

Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).

Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.

Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Тема 4. Особливості дії міжнародного договору

П л а н

1. Набрання чинності міжнародним договором.
2. Дія у часі, просторі та за колом суб'єктів міжнародного договору.
3. Тимчасове застосування договору до набрання ним чинності.
4. Дія міжнародних договорів для третіх держав.
5. Дійсність договору і збереження ним чинності.
6. Поправки до міжнародного договору.
7. Припинення дії міжнародного договору.
8. Зупинення дії міжнародного договору.

Практичні завдання

1. Держава А оголосила війну державі Б.

Чи будуть діяти міжнародні договори, укладені між ними?

2. Через підозру у шпигунстві дипломатом держави А. на території держави Б. його було оголошено персоною non grata. Вважаючи такі дії безпідставними і такими, що принижують честь, гідність та міжнародну репутацію, держава А розірвала дипломатичні відносини з державою Б.

Чи буде це підставою для припинення дії міжнародних договорів між державами А та Б?

3. 25.03.2004 р. 10-ма державами було укладено міжнародний договір про зону вільної торгівлі у формі багатосторонньої угоди. Договір набрав чинності у встановленому порядку для кожної з них. Згодом з різних причин держави почали його денонсовувати. В результаті учасниками цього договору залишилося 2 держави.

Чи буде діяти вказаний договір про зону вільної торгівлі з огляду на те, що він укладався як багатосторонній, однак його учасниками залишилося усього 2 держави?

4. 10.02.2009 р. 20-ма державами було укладено міжнародний договір про правову допомогу. Договір набрав чинності у встановленому порядку для кожної з них. Згодом держава А висловила бажання його денонсувати, посилаючись на таку можливість згідно зі ст. 38 Договору. Однак окремі держави, зокрема Б та В, виступили проти цього і заявили протест щодо акта денонсації держави А.

Оцініть ситуацію з урахуванням положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

5. Держава А ратифікувала міжнародний договір про зону вільної торгівлі з державою Б, який через 1 місяць набрав чинності для сторін. Однак згодом держава А з'ясувала, що окремі положення цього договору не відповідають її національним інтересам та відмовилася його виконувати.

Чи є правомірними дії держави А у цьому випадку з урахуванням Віденської конвенції про право міжнародних договорів?

Рекомендована література

Аналітична доповідь щодо проекту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони / Т. М. Анакіна, М. В. Буроменський, В. М. Стешенко, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / ред. кол.: Ю. Г. Барабаш та ін. – Х.: Право, 2013. – № 26. – С. 294-305.

Буроменський М. В. Дія норм міжнародного права у конституційному правопорядку України // Правова система України: історія, стан та перспективи: У 5 т. Т. 2. Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення. – Х.: Право, 2008. – С. 59-76.

Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В. Н. Денисова. – К. : Юстініан, 2006. – 672 с.

Заключительные статьи многосторонних договоров: Руководство: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/final_clauses.pdf

Київець О. В. Тимчасове застосування міжнародних договорів / О. В. Київець // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Серія юридична. – 2010. – Вип. 2. – С. 387-395.

Кравченко С.Р. Міжнародно-правове регулювання припинення міжнародних договорів: теорія і практика [Текст]: моногр. / С.Р. Кравченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: LAT & K, 2010. – 241 с.

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Т. II. Действие международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 482 с.

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Том 1. Заключение международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 658 с.

Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х. : Консум, 2000. – 592 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.

Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf

Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М. : Юрид. лит., 1997. – 334 с.

Терлецький Д.С. Конституційно-правове регулювання дії міжнародних договорів в Україні: моногр. / Д.С. Терлецький; Одес. нац. юрид. акад. – О. : Фенікс, 2009. – 232 с.

Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).

Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.

Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Тема 5. Тлумачення міжнародного договору

П л а н

1. Поняття, основні принципи та правила тлумачення міжнародних договорів.
2. «Автономні» поняття в міжнародних договорах.
3. Способи тлумачення міжнародних договорів.
4. Суб'єкти тлумачення міжнародних договорів.

Рекомендована література

- Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В. Н. Денисова. – К. : Юстініан, 2006. – 672 с.
- Евинтов В. И.* Многоязычные договоры в современном международном праве / В. И. Евинтов. – К. : Вища школа, 1981. – 133 с.
- Київець О. В.* Тлумачення міжнародних договорів / О. В. Київець // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 286-289.
- Київець О. В.* Принципи тлумачення міжнародних договорів / О. В. Київець // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 1 (4). – С. 149-153.
- Лукашук И. И.* Современное право международных договоров. Т. II. Действие международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 482 с.
- Лукашук И. И.* Современное право международных договоров. Том 1. Заключение международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 658 с.
- Маланчук П.* Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х. : Консум, 2000. – 592 с.
- Мережко О. О.* Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.
- Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.
- Нгуен Куок Динь.* Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.
- Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf
- Талалаев А. Н.* Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М. : Юрид. лит., 1997. – 334 с.
- Трагнюк О. Я.* Тлумачення міжнародних договорів: теорія і досвід європейських міжнародних судових органів : дис. ... канд. юрид. наук / О. Я. Трагнюк. – Х. : Б. в., 2003. – 205 с.
- Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.
- Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).
- Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.
- Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Тема 6. Виконання міжнародних договорів

П л а н

1. Концепція сумлінного дотримання міжнародного договору (*pacta sunt servanda*).
2. Відповідальність за невиконання зобов'язань за міжнародними договорами. Підстави, види та форми відповідальності.
3. Гарантії виконання міжнародних договорів.
4. Контрольний механізм міжнародних договорів.
4. Дипломатичні та правові засоби забезпечення виконання міжнародних договорів.
5. Роль міжнародних організацій у процесі забезпечення виконання міжнародних договорів.

Практичні завдання

1. Між державами А та Б було укладено міжнародний договір про обмін інформацією у військовій сфері. Після набрання договору чинності для сторін держава А звернулася до держави Б з проханням надати інформацію про останні зразки озброєнь. У відповідь держава Б заявила, що вона не буде надавати жодної інформації, оскільки її представник був підкуплений державою А, через що проти нього порушено кримінальну справу.

Дайте правову оцінку цієї ситуації з урахуванням Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

2. Держава А ратифікувала Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. Водночас вона не внесла зміни до свого кримінального кодексу, спрямовані на імплементацію положень вказаного договору. У своїй доповіді Генеральна Асамблея ООН, досліджуючи стан боротьби із злочином геноциду держав-членів ООН, звернула увагу держави А на порушення своїх зобов'язань. У відповідь держава А заявила, що вказаний міжнародний договір вона не опублікувала на національному рівні, а відтак він не є чинним для неї.

Дайте правову оцінку цієї ситуації з урахуванням Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

3. Держава А ратифікувала Римський Статут Міжнародного кримінального суду 1998 р., який у встановленому порядку набрав для неї

чинності. Згодом її Конституційний суд ухвалив висновок про несумісність окремих положень вказаного Статуту із нормами Основного закону держави. Відповідно до ст. 10 Конституції держави А чинні міжнародні договори, ратифіковані Парламентом держави А, є частиною її законодавства, однак у разі колізії не можуть застосовуватися.

Дайте правову оцінку цієї ситуації з урахуванням Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

Рекомендована література

Аналітична доповідь щодо проекту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони / Т. М. Анакіна, М. В. Буроменський, В. М. Стешенко, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / ред. кол.: Ю. Г. Барабаш та ін. – Х.: Право, 2013. – № 26. – С. 294-305.

Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В. Н. Денисова. – К. : Юстініан, 2006. – 672 с.

Заключительные статьи многосторонних договоров: Руководство: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/final_clauses.pdf

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Т. II. Действие международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 482 с.

Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х. : Консум, 2000. – 592 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.

Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf

Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М. : Юрид. лит., 1997. – 334 с.

Терлецький Д.С. Конституційно-правове регулювання дії міжнародних договорів в Україні: моногр. / Д.С. Терлецький; Одес. нац. юрид. акад. – О. : Фенікс, 2009. – 232 с.

Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).

Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.

Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Тема 7. правонаступництво щодо міжнародних договорів (для самостійного вивчення)

П л а н

1. Поняття правонаступництва міжнародного договору.
2. Специфіка дії міжнародних договорів про режим кордонів та територій у випадку правонаступництва.
3. правонаступництво щодо частини території.
4. правонаступництво щодо міжнародних договорів та нові незалежні держави.
5. правонаступництво щодо міжнародних договорів у випадку об'єднання і відокремлення держав.
6. правонаступництво щодо міжнародних договорів у сучасній міжнародній практиці.

Практичні завдання

1. У результаті державного перевороту до влади в державі А прийшов новий уряд. Він змінив зовнішній курс держави і заявив про бажання повністю переглянути відносини із сусідніми державами. Крім того, він заявив, що відмовляється виконувати міжнародні договори про режим державного кордону.

Оцініть правомірність дій держави А. з урахуванням Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо міжнародних договорів 1978 р.

2. 09.12.1994 р. між Україною і Російською Федерацією було підписано Угоду про врегулювання питань правонаступництва стосовно зовнішнього державного боргу та активів колишнього Союзу РСР. За цією Угодою «Україна передає, а Російська Федерація бере на себе зобов'язання по виплаті

частки України у зовнішньому державному борзі колишнього Союзу РСР станом на 1 грудня 1991 року» (ст. 3). Крім того, «для виплати частини зовнішнього боргу, закріпленого за Україною, Україна передає, а Російська Федерація приймає частку України в активах колишнього Союзу РСР станом на 1 грудня 1991 року» (ст. 4). У той же час, в ст. 6 зазначено, що «Угода набуває чинності з дати обміну повідомленнями про виконання внутрішньодержавних процедур, необхідних для набуття нею чинності». Верховна Рада України не ратифікувала цю Угоду.

Чи породжує така угода зобов'язання для України? Чи є правомірною відмова України від ратифікації цієї Угоди?

Рекомендована література

Галан В. О. Аспекти застосування міжнародного договору у випадках правонаступництва держав // Право і безпека: наук. журн. – 2008. – № 2. — С. 13-19.

Галан В. О. Міжнародне правонаступництво держав у практиці Співдружності незалежних держав : Автореф. дис... канд. юрид. наук / В. О. Галан; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2007. – 19 с.

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Т. II. Действие международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004 – 482 с.

Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х. : Консум, 2000. – 592 с.

Мельник А. Я. правонаступництво України щодо міжнародних договорів СРСР / А. Я. Мельник. – К.: Юрид. думка, 2005. – 424 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.

Перевезенцев О. Ю. Міжнародно-правове регулювання інституту правонаступництва держав щодо міжнародних договорів / О. Ю. Перевезенцев. – К. : Знання, 2007. – 262 с.

Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf

Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М. : Юрид. лит., 1997. – 334 с.

Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).

Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.

Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Тема 8. Міжнародний договір як джерело права України

П л а н

1. Поняття міжнародного договору України. Законодавство України в сфері права міжнародних договорів.

2. Особливості укладення міжнародних договорів за законодавством України.

3. Набрання чинності міжнародним договором для України.

4. Промульгація та реєстрація міжнародного договору. Переклад міжнародного договору. Тлумачення міжнародного договору Україною.

5. Виконання міжнародних договорів Україною.

6. Застосування норм міжнародних договорів як частини національного законодавства України. Співвідношення норм міжнародних договорів з іншими нормами права України.

Практичні завдання

1. Україна планує приєднатися до міжнародного договору про правовий статус інвалідів. Однак перед підписанням і ратифікацією необхідно провести юридичну експертизу на предмет відповідності нормам Конституції і законів України.

Який орган державної влади здійснює таку експертизу? На підставі якого нормативного акта здійснюється вказана експертиза?

2. Визначте, які(а) з вказаних посадових осіб не можуть укладати міжнародні договори *ex officio* за законодавством України:

Президент України;

Голова Верховної Ради України;

Прем'єр-Міністр України;

Міністр закордонних справ України;
Голова дипломатичного представництва у відповідній державі.

3. Визначте, чи можна притягнути в Україні особу до кримінальної відповідальності за вчинення діяння, що є протиправним і кримінально караним згідно з міжнародним договором України, якщо таке діяння не вважається злочином за Кримінальним Кодексом України 2001 р.?

4. 30 червня 2011 року Данія висловила заперечення проти приєднання України до Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей 1996 року, до якої Україна приєдналася відповідно до Закону України від 14 вересня 2006 року № 136-V «Про приєднання України до Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей» і яка набрала чинності для України з 01 лютого 2008 року.

Чи підлягає застосуванню у відносинах між Україною і Данією вищевказана Конвенція?

Рекомендована література

Аналітична доповідь щодо проекту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони / Т. М. Анакіна, М. В. Буроменський, В. М. Стешенко, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / ред. кол.: Ю. Г. Барабаш та ін. – Х.: Право, 2013. – № 26. – С. 294-305.

Берега О. Я. Розвиток концепції міжнародного договору в українській правовій практиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Берега Олександр Якович; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – Х., 2012. – 20 с.

Буроменський М. В. Доктрина взаємодії міжнародного й українського права й національна судова практика / М. В. Буроменський // Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України. – К. : Юрид. практика, 2013. – С. 337-354.

Буроменський М. В. Українська доктрина співвідношення міжнародного і національного права / М. В. Буроменський // Правова доктрина України. Т. 2: Публічно-правова доктрина України. – Х. : Право, 2013. – С. 632-662.

Буроменський М. В. Дія норм міжнародного права у конституційному правопорядку України // Правова система України: історія, стан та перспективи: У 5 т. Т. 2. Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення. – Х.: Право, 2008. – С. 59-76.

Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В. Н. Денисова. – К. : Юстініан, 2006. – 672 с.

Мельник А. Я. правонаступництво України щодо міжнародних договорів СРСР / А. Я. Мельник. – К.: Юрид. думка, 2005. – 424 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К. : Сфера, 2000-2001.

Перевезенцев О. Ю. Міжнародно-правове регулювання інституту правонаступництва держав щодо міжнародних договорів / О. Ю. Перевезенцев. – К. : Знання, 2007. – 262 с.

Терлецький Д.С. Конституційно-правове регулювання дії міжнародних договорів в Україні: моногр. / Д.С. Терлецький; Одес. нац. юрид. акад. – О. : Фенікс, 2009. – 232 с.

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Підручники, посібники, монографії, наукові статті

Аналітична доповідь щодо проекту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони / Т. М. Анакіна, М. В. Буроменський, В. М. Стешенко, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / ред. кол.: Ю. Г. Барабаш та ін. – Х.: Право, 2013. – № 26. – С. 294-305.

Берега О. Я. Розвиток концепції міжнародного договору в українській правовій практиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Берега Олександр Якович; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". – Х., 2012. – 20 с.

Буроменський М. В. Доктрина взаємодії міжнародного й українського права й національна судова практика / М. В. Буроменський // Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України. – К. : Юрид. практика, 2013. – С. 337-354.

Буроменський М. В. Українська доктрина співвідношення міжнародного і національного права / М. В. Буроменський // Правова доктрина України. Т. 2: Публічно-правова доктрина України. – Х. : Право, 2013. – С. 632-662.

Буроменський М. В. Дія норм міжнародного права у конституційному правопорядку України // Правова система України: історія, стан та перспективи: У 5 т. Т. 2. Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення. – Х.: Право, 2008. – С. 59-76.

Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В. Н. Денисова. – К. : Юстініан, 2006. – 672 с.

Галан В. О. Аспекти застосування міжнародного договору у випадках правонаступництва держав // Право і безпека: наук. журн. – 2008. – № 2. — С. 13-19.

Галан В. О. Міжнародне правонаступництво держав у практиці Співдружності незалежних держав : Автореф. дис... канд. юрид. наук / В. О. Галан; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2007. – 19 с.

Евинтов В. И. Многоязычные договоры в современном международном праве / В. И. Евинтов. – К. : Вища школа, 1981. – 133 с.

Заключительные статьи многосторонних договоров: Руководство: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/final_clauses.pdf

Київець О. В. Тлумачення міжнародних договорів / О. В. Київець // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 286-289.

Київець О. В. Ієрархія договірних і звичаєвих норм міжнародного права / О. В. Київець // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2010. – № 3. – С. 108-113.

Київець О. В. Інституційні основи кодифікації норм міжнародного права / О. В. Київець // Актуальні питання кодифікації законодавства України. – Вип. 1. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2009. – С. 64-68.

Київець О. В. Право міжнародних договорів: історія та сучасність / О. В. Київець // Правове регулювання економіки. – 2008. – № 8. – С. 51-58.

Київець О. В. Принципи тлумачення міжнародних договорів / О. В. Київець // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 1 (4). – С. 149-153.

Київець О. В. Тимчасове застосування міжнародних договорів / О. В. Київець // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Серія юридична. – 2010. – Вип. 2. – С. 387-395.

Кравченко С.Р. Міжнародно-правове регулювання припинення міжнародних договорів: теорія і практика [Текст]: моногр. / С.Р. Кравченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: LAT & K, 2010. – 241 с.

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Т. II. Действие международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М.: Волтерс Клувер, 2004 – 482 с.

Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Том 1. Заключение международных договоров: в 2 т. / И. И. Лукашук. – М.: Волтерс Клувер, 2004 – 658 с.

Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук: пер. з англ. – Х.: Консум, 2000. – 592 с.

Мельник А. Я. правонаступництво України щодо міжнародних договорів СРСР / А. Я. Мельник. – К.: Юрид. думка, 2005. – 424 с.

Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики: Монографія / О. О. Мережко. – К.: Таксон, 2002. – 334 с.

Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М. В. Буроменського. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.

Нгуен Куок Динь. Международное публичное право: в 2-х т. / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле: пер. с фр. – К.: Сфера, 2000-2001.

Перевезенцев О. Ю. Міжнародно-правове регулювання інституту правонаступництва держав щодо міжнародних договорів / О. Ю. Перевезенцев. – К.: Знання, 2007. – 262 с.

Ряка В. А. Ратификация международных договоров : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 Международное право / В. А. Ряка. – К.: Б. и., 1983. – 25 с.

Руководство по международным договорам: Подготовлено Договорной секцией Управления по правовым вопросам Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/treaty_handbook.pdf

Талалаев А. Н. Венская конвенция о праве международных договоров. Комментарий / А. Н. Талалаев. – М.: Юрид. лит., 1997. – 334 с.

Терлецький Д.С. Конституційно-правове регулювання дії міжнародних договорів в Україні: моногр. / Д.С. Терлецький; Одес. нац. юрид. акад. – О. : Фенікс, 2009. – 232 с.

Трагнюк О. Я. Тлумачення міжнародних договорів: теорія і досвід європейських міжнародних судових органів : дис. ... канд. юрид. наук / О. Я. Трагнюк. – Х. : Б. в., 2003. – 205 с.

Щокін Ю. В. Проблема співвідношення міжнародно-правового звичаю і міжнародного договору як джерел міжнародного права / Ю. В. Щокін // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. № 841. Сер. Право. Вип. 1(5)/2009. – 2009. – С. 244-248.

Villiger Mark. E. Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties - Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Aust A. Modern Treaty Law and Practice. Cambridge Univ. Press, 2nd ed., 2007 (arba 2000 m. leidimas).

Reuter P. Introduction to the Law of Treaties. – London and New York: Kegan Paul International, 1995.

Essays on the Law of Treaties: a Collection of Essays in Honour of Best Vierdag / ed. by Jan Klabbers. – The Hague; London: Nijhoff, 1998.

Міжнародно-правові акти

Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_118

Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23.08.1978 р. // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 20. – Ст. 584.

Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21.03.1986 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_a04

Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010

Нормативно-правові акти України

Конституція України від 28.06.1996 р. // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 72/1 Спец. випуск. – Ст. 2598.

Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою України 16.07.1990 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.

Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.

Про регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 14. – Ст. 133.

Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.1994 р. № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/422-94-%D0%BF>

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р." (справа про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р.) від 12.07.2000 р. № 9-рп/2000 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 29. – Ст. 1232.

Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду з розгляду кримінальних і цивільних справ від 19.12.2014 № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14>

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

VI. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

«Автономне» поняття – спеціальне значення термінів міжнародного договору.

Автентичний текст – текст оригіналу міжнародного договору, зафіксованого уповноваженими сторонами після завершення переговорів як остаточно узгоджений і такий, що не підлягає змінам.

Відкритий міжнародний договір – договір, приєднатися до якого можуть держави без згоди чинних учасників такого договору.

Денонсація — припинення дії міжнародного договору за заявою сторони, що передбачає вихід із нього.

Депозитарій міжнародного договору – держава або орган міжнародної організації, що зберігають офіційний текст міжнародного договору та усі пов'язані з ним документи, у т.ч. акти про застереження, та інформують учасників про стан договору.

Депонування міжнародного договору – задача ратифікаційної грамоти чи інших документів на зберігання депозитарію при укладенні багатостороннього міжнародного договору.

Джентльменська угода – міжнародний договір, укладений сторонами в усні формі, який зазвичай не супроводжується складанням будь-яких документів.

Дійсність міжнародного договору – його правомірність із огляду на зміст й додержання правил укладання.

Договірна ініціатива — це пропозиція однієї чи декількох держав укласти міжнародний договір для врегулювання певних відносин між собою.

З'ясування повноважень – процес встановлення осіб, що можуть укладати міжнародний договір.

Закритий міжнародний договір – договір, що не передбачає можливості приєднання до нього.

Застереження до міжнародного договору – одностороння заява в будь-якому формулюванні та під будь-яким найменуванням, що зроблена

державою під час підписання, ратифікації, прийняття або затвердження договору або приєднання до нього, через яку вона бажає виключити або змінити юридичну дію певних положень договору у їх застосуванні до цієї держави.

Клаузула – особливе положення в міжнародному договорі.

Конвенція – найменування міжнародного договору, що укладається для врегулювання певних міжнародних проблем економічного, технічного, юридичного або гуманітарного характеру у спеціальній галузі.

Конкордат – найменування міжнародного договору, стороною якого є Святий Престол, про становище католицької церкви на території держави-учасниці.

Міжнародний договір – угода, що регулюється міжнародним публічним правом, укладену між двома або декількома суб'єктами міжнародного права незалежно від того, міститься вона в одному документі, у двох або кількох пов'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретної назви.

Напіввідкритий міжнародний договір – договір, приєднатися до якого можливе лише за згоди чинних учасників такого договору.

Особи, що можуть укладати міжнародні договори *ex officio* – особи, що можуть укладати міжнародні договори з огляду на свою посаду без спеціального доручення.

Пакт – найменування міжнародного договору, яким сторони намагаються підкреслити його особливе морально-політичне значення.

Парафування — встановлення автентичності тексту договору за допомогою ініціалів уповноважених осіб, які засвідчують, що узгоджений текст договору є остаточним.

Підписання – форма встановлення автентичності міжнародного договору, а також спосіб висловлення згоди на його обов'язковість.

Підписання ad referendum – умовне, неостаточне підписання міжнародного договору, які в подальшому потребує підтвердження з боку компетентного органу відповідної держави або міжнародної організації.

Поправки – зміни і доповнення до міжнародного договору після його прийняття.

Правило альтернату – правило чергування підписів сторін у міжнародному договорі.

Право міжнародних договорів — галузь міжнародного права, яку складає сукупність правових норм, що регулюють відносини правотворчих суб'єктів міжнародного права із приводу укладення, дії, зміни, скасування та дійсності міжнародних договорів.

Пролонгація міжнародного договору – продовження терміну дії міжнародного договору за погодженням сторін.

Промульгація – внутрішньодержавне опублікування міжнародного договору.

Протокол – найменування міжнародного договору, що є додатковим до основного міжнародного договору та який змінює або доповнює його.

Ратифікаційна грамота – документ, що підтверджує ратифікацію міжнародного договору відповідним органом держави на міжнародному рівні.

Ратифікація — остаточне затвердження договору одним із вищих органів держави відповідно до процедури, передбаченої національним законодавством.

Статут – найменування міжнародного договору, що засновують і регулюють діяльність міжнародних міжурядових організацій.

Тлумачення міжнародного договору — встановлення дійсного змісту міжнародного договору, який відображає волю сторін договору, що існувала під час його укладення

Угода – найменування міжнародного договору, що зазвичай укладають для регулювання відносно менш важливих питань або для найменування

двосторонніх міжнародних договорів або договорів з невеликою кількістю учасників.

Pacta sunt servanda – принцип сумлінного дотримання міжнародного договору.

VII. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Курс	Галузь, освітньо- кваліфікаційний рівень, напрям	Характеристика навчального курсу (структура Залікового кредиту)
Кількість кредитів ESTS: 3	08 «Право»	Обов'язкова: Лекції: 16 Практичні заняття: 14
Загальна кількість годин: 90	«Магістр»	Самостійна робота: 60
Тижневих годин: 2	081 «Право»	Вид контролю: поточний контроль, іспит

Організація поточного контролю

Оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням їх роботи на практичних (семінарських) заняттях.

Об'єктами контролю знань студента є:

- систематичність та активність роботи на семінарських (практичних) заняттях;

- участь у студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах, у роботі студентського наукового гуртка з міжнародного права, підготовка реферативних матеріалів публікацій та ін. форми роботи.

2.3. Критеріями оцінювання рівня знань і умінь студентів під час роботи на семінарських (практичних) заняттях є:

а) повнота та ґрунтовність відповіді на питання плану семінарського (практичного) заняття, а також на питання, поставлені викладачем;

б) уміння обґрунтувати свою точку зору при обговоренні доповіді чи використаної літератури;

в) повнота і переконливість наведених доводів при розв'язанні питань та завдань запропонованих в плані чи викладачем;

г) посилення на нормативно-правові акти.

У разі невиконання завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття. Порядок такого контролю визначає викладач.

Кількість балів для допуску до іспиту становить 20 балів. Ці бали нормується шляхом складання оцінок на запланованих практичних заняттях та оцінки за виконання додаткової роботи студента протягом семестру.

На поточних семінарських (практичних) заняттях заслуховуються виступи студентів з питань, що заплановані до розгляду, може здійснюється коротке тестування за питаннями даної теми. Успішність на практичних заняттях оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів.

Додаткові види роботи студента дають можливість добрати бали, якщо є необхідність. Додаткова робота студента може бути таких видів: участь у студентських конференціях; написання рефератів та їх презентація; анотація прочитаної додаткової літератури тощо. Вибір виду додаткової роботи студент здійснює на альтернативній основі за власними інтересами, попередньо узгодивши з викладачем.

Організацію, контроль та оцінку якості виконання додаткової роботи студентів здійснює викладач, який веде практичні заняття у студентській навчальній групі. Якість роботи оцінюється від 0 до 5 балів, з урахуванням її виконання та захисту роботи.

Загальна оцінка знань студента за роботу на заняттях впродовж семестру оцінюється за розрахунком:

$$\text{ПК балів} + \text{ДР балів} = \text{ЗБ}$$

де ПК – загальний сумарний бал за роботу на поточних практичних заняттях. ДР – оцінка за додаткову роботу. ЗБ – загальний бал, що не може

бути меншим за 20 балів. Така сума балів свідчить про виконання студентом мінімального обсягу робіт (п. 4.2. Положення про моніторинг знань студентів у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, затвердженого наказом ректора університету від 26 червня 2015 року №127) і є умовою допуску до складання іспиту.

Організація підсумкового контролю

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі підсумкового контроль знань (ПКЗ) (п. 2.5 Положення про моніторинг знань студентів у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, затвердженого наказом ректора університету від 26 червня 2015 року №127) за білетами і проводяться усно у формі іспиту.

VIII. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ»

1. Поняття права міжнародних договорів як галузі міжнародного права.
2. Становлення права міжнародних договорів.
3. Кодифікація права міжнародних договорів.
4. Загальна характеристика Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.
5. Загальна характеристика Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р.
6. Загальна характеристика Віденської конвенції про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р.
7. Принципи права міжнародних договорів.
8. Співвідношення міжнародного договору та міжнародного звичаю як джерел міжнародного права.
9. Суб'єкти права міжнародних договорів.
10. Міжнародна договірна правоздатність держав та державноподібних утворень.
11. Міжнародна договірна правоздатність міжнародних міжурядових організацій.
12. Міжнародна договірна правоздатність народу (нації), що бореться за незалежність.
13. Міжнародні угоди адміністративно-правових одиниць і суб'єктів федерацій.
14. Поняття, об'єкт та предмет міжнародного договору.
15. Практика найменування міжнародного договору.
16. Форма, мова та структура міжнародного договору.
17. Класифікація міжнародних договорів.
18. Загальна характеристика процедури укладення міжнародних договорів.

19. Договірна ініціатива. З'ясування повноважень. Особи, що можуть укладати міжнародні договори *ex officio* або за спеціальним дорученням.
20. Підготовка тексту міжнародного договору. Основні організаційно-правові форми підготовки узгодженого тексту договору.
21. Встановлення автентичності міжнародного договору.
22. Способи висловлення згоди на обов'язковість міжнародного договору.
23. виправлення помилок у текстах або у засвідчених копіях договорів.
24. Офіційна реєстрація та опублікування міжнародного договору.
25. Депозитарій міжнародного договору.
26. Поняття застереження до міжнародного договору.
27. Форма, час та умови висловлення застережень до міжнародного договору. Зняття застережень.
28. Прийняття та заперечення проти застережень.
29. Набрання чинності міжнародним договором.
30. Дія у часі, просторі та за колом суб'єктів міжнародного договору.
31. Особливості дії міжнародного договору, що має протоколи.
32. Дія міжнародного договору за умови припинення дипломатичних або консульських зносин.
33. Дія багатостороннього міжнародного договору за умови скорочення кількості його учасників.
34. Дійсність договору і збереження ним чинності.
35. Підстави недійсності міжнародного договору.
36. Тимчасове застосування міжнародних договорів.
37. Дія міжнародних договорів для третіх держав.
38. Поправки до міжнародного договору.
39. Правомірні підстави припинення дії міжнародного договору.
40. Денонсація міжнародного договору.
41. Неправомірні підстави припинення дії міжнародного договору.

42. Неможливість виконання міжнародного договору.
43. Зупинення дії міжнародного договору.
44. Поняття, основні принципи та правила тлумачення міжнародних договорів.
45. «Автономні» поняття в міжнародних договорах.
46. Способи тлумачення міжнародних договорів.
47. Суб'єкти тлумачення міжнародних договорів.
48. Концепція сумлінного дотримання міжнародних договорів (*pacta sunt servanda*).
49. Посилання на норми національного права як підставу невиконання міжнародного договору.
50. Відповідальність за невиконання зобов'язань за міжнародними договорами. Підстави, види та форми відповідальності.
51. Гарантії виконання міжнародних договорів.
52. Контрольний механізм міжнародних договорів.
53. Дипломатичні та правові засоби забезпечення виконання міжнародних договорів.
54. Роль міжнародних організацій у процесі забезпечення виконання міжнародних договорів.
55. Поняття правонаступництва міжнародного договору. Випадки правонаступництва держав щодо міжнародного договору.
56. Специфіка дії міжнародних договорів про режим кордонів та територій у випадку правонаступництва.
57. Правонаступництво міжнародних договорів щодо частини території держави.
58. Правонаступництво щодо міжнародних договорів та нові незалежні держави.
59. Правонаступництво щодо міжнародних договорів у випадку об'єднання і відокремлення держав.

60. Правонаступництво щодо міжнародних договорів у сучасній міжнародній практиці.
61. Законодавство України в сфері права міжнародних договорів.
62. Поняття та види міжнародних договорів України.
63. Міжнародні угоди, що можуть укладатися адміністративними одиницями України, їх юридична сила.
64. Особливості укладення міжнародних договорів за законодавством України.
65. Особливості правової експертизи проекту міжнародного договору щодо відповідності Конституції України та законам України.
66. Основні способи висловлення згоди на обов'язковість міжнародного договору Україною.
67. Ратифікація міжнародного договору Верховною Радою України.
68. Набрання чинності міжнародним договором для України.
Промульгація та реєстрація міжнародного договору.
69. Переклад та тлумачення міжнародного договору України.
70. Виконання міжнародних договорів Україною.
71. Застосування норм міжнародних договорів як частини національного законодавства України.
72. Співвідношення норм міжнародних договорів з іншими нормами права України.

З М І С Т

I.	Вступ.....	4
II.	Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	6
III.	Програма навчальної дисципліни «Право міжнародних договорів».....	7
IV.	Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	12
V.	Список рекомендованої літератури.....	23
VI.	Словник основних термінів.....	27
VII.	Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	31
VIII.	Програмні питання з навчальної дисципліни «Право міжнародних договорів».....	34

Навчальне видання

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для самостійної роботи та практичних занять
з навчальної дисципліни
«ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ»

(галузь знань 08 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»,
напрямок підготовки 081 «Право»)

Укладачі: Т. М. Анакіна,
О. В. Мякота,
В. М. Сорокун

Відповідальний за випуск : І. В. Яковюк